

УДК 811.111'373.7:656.076

Хавкіна О. М.¹, Павленко М. В.²

¹ канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ГФ-318 НУ «Запорізька політехніка»

СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ТРАНСПОРТНОЇ СЕМАНТИКИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Словниковий склад мови характеризується наявністю у ньому мовних одиниць різного рівня, зокрема фразеологізмів. **Фразеологізм** – це стислий зворот, стійке поєднання слів, що виступає в мові як єдиний, неподільний за значенням вислів, наприклад, ***бити байдики** – нічого не робити*. Фразеологізми відрізняються від звичайних словосполучень і виразів рядом особливостей: 1) єдністю лексичного значення; 2) постійним відтворенням одного й того самого компонентного складу; 3) стійкістю граматичних

категорій; 4) переносим значенням компонентів; 5) контекстуальною обумовленістю вживання.

У фразеології (галузі мовознавства, що досліджує фразеологічні одиниці у різних аспектах) існує велика кількість класифікацій сталих виразів, зокрема функціональна, структурна, структурно-семантична, граматична, генетична, ідеографічна, стилістична, семантична тощо. З точки зору семантики фразеологізми відображають багатогранність життя; вони можуть позначати тварин, природні явища, людей, їх характер, а також бути пов'язані з різними сферами людської діяльності: побутом, культурою наукою, технікою, транспортом тощо.

Однією з найвідоміших класифікацій фразеологічних одиниць у вітчизняному мовознавстві з точки зору їхньої семантики є класифікація, запропонована В. Виноградовим. Він розрізняє три види фразеологічних одиниць: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності та фразеологічні сполучення. Фразеологічні зрощення – це неподільні фразеологічні одиниці, у значенні яких немає жодного зв'язку зі значенням їх компонентів. Фразеологічні єдності – це семантично неподільні фразеологічні одиниці, цілісне значення яких певною мірою вмотивоване значенням їх компонентів. У них значення цілого пов'язане із розумінням внутрішнього образного стрижня фрази та потенційного змісту слів. Фразеологічні сполучення – це семантично неподільні фразеологічні одиниці, значення яких не впливає зі значень їх компонентів.

Можливість досягнення адекватного перекладу фразеологічних одиниць, у тому числі і транспортної семантики, залежить насамперед від існування певних співвідношень між засобами їх вираження у мові оригіналу та мові перекладу. З перекладацької точки зору всі фразеологізми розподіляються на дві основні групи – такі, які мають еквіваленти в мові перекладу, та безеквівалентні. Виокремлюють такі основні способи трансляції фразем іншою мовою (у нашому випадку – з англійської на українську):

1) **повний еквівалент** (який має однаковий лексичний склад, значення, стилістичну направленість, образність, а також граматичну структуру з вихідною одиницею). До них відносяться фраземи інтернаціонального характеру, пов'язані з міфологією, біблійними легендами та історичними фактами тощо: ***to reinvent the wheel*** – винаходити колесо;

2) **частковий еквівалент** (має лексичні, лексико-граматичні чи граматичні розбіжності або невеликі зміни синтаксичної побудови у порівнянні з фраземою мови оригіналу за наявності однакового значення): ***that ship has sailed*** – цей поїзд вже пішов; ***third wheel*** – третій зайвий; ***to lose smb's train of thought*** – загубити хід думок;

3) **калькування** (дослівний, буквальный переклад кожного компонента): **like a fifth wheel** – як п'яте колесо; **put the cart before the horse** – ставити віз попереду коняки (починати не з того кінця), **to rock the boat** – розгойдувати човен;

4) **контекстуальний переклад** (використовується для перекладу фразеологізмів тільки в конкретному контексті): **to hit the road** – вирушити в путь (не бити дорогу, ударяти по дорозі);

5) **вибірковий еквівалент** (використовується за наявності кількох варіантів еквівалентів, з яких перекладачеві важливо вибирати кращий для певного контексту): **to throw under the bus** – звинувачувати, робити відповідальним, «кидати під танк»;

6) **лексичний еквівалент** (нефразеологічний переклад – коли поняття позначено в одній мові фразеологізмом, а в іншій – звичайним словом): **to put the pedal to the metal** – пришвидшитися

7) **описовий переклад** (це не переклад фразеологізму, який не має еквівалентів у цільовій мові, а його тлумачення, пояснення, порівняння, описання): **to rearrange the deckchairs on the Titanic** – вносити дрібні зміни, які ніяк не вплинуть на надзвичайно серйозні проблеми у компанії, проекті тощо.

Таким чином, бачимо, що переклад фразеологічних одиниць є надзвичайно складним процесом, що може бути пояснено їх експресивністю, стилістичною та національно-культурною маркованістю. При трансляції фразем іншою мовою перекладачеві необхідно враховувати їх відмінності від мовних одиниць інших рівнів, контекст, в якому їх вжито, а також потенційну багатозначність.